

Napotki za investiranje

Kaj je ESMA?

ESMA je Evropski organ za vrednostne papirje in trge, ki je neodvisen nadzorni organ Evropske unije s sedežem v Parizu.

Eden izmed ciljev ESMA je okrepiti varstvo vlagateljev v finančnem sektorju.

Varstvo vlagateljev skuša ESMA okrepiti tudi na način, da po vsej Evropski uniji skrbi za zagotavljanje ustreznega izvajanja predpisov, ki veljajo za finančni sektor.

To naj bi pripomoglo k večjemu zaupanju potrošnikov v finančni sistem kot celoto in višjemu varstvu uporabnikov finančnih storitev.

Zakaj ESMA izdaja te napotke?

Čeprav je v Evropi varstvo vlagateljev urejeno z zakoni, pa je pomoč potrošnikom v obliki izobraževalnih pobud, kot so ti informativni napotki, pomemben korak k temu, da se vlagateljem pomaga, da sami zaščitijo svoje interese.

Napotki so namenjeni potrošnikom, ki so že vlagali v finančne produkte oziroma vanje šele nameravajo vlagati.

Ne glede na to, koliko nameravate vložiti, je pomembno, da ste seznanjeni z investicijskimi možnostmi, ki so vam na voljo. Na voljo so različne investicijske storitve in najrazličnejši produkti, zato je pomembno, da razumete in upoštevate tveganja in donose, s katerimi se srečujete, ko se odločate za te storitve in produkte.

Prav tako je pomembno, da poznate svoje pravice in da ste seznanjeni s tem, katere informacije se bodo od vas zahtevale oziroma jih boste prejeli za posamezno vrsto investicijske storitve ali produkta, ki ga boste izbrali.

Ti napotki vsebujejo praktične informacije o vlaganju v finančne produkte in ki bodo pripomogli k vaši boljši pripravljenosti. Veljavna zakonodaja potrošnikom zagotavlja določeno raven varstva, da pa bi se lahko ozaveščeno odločali, morate v investicijskem procesu prevzeti aktivno vlogo.

Katere vrste investicijskih storitev so na voljo?

Pri vlaganju v finančne produkte morate razmisliti o vrsti in obsegu podpore, ki jo boste želeli prejeti od investicijskega podjetja ali drugega ponudnika investicijskih storitev, tako da lahko svoj izbor zožite na tiste družbe, ki vam lahko pomagajo izpolniti vaše potrebe.

Z jasnim razumevanjem tega, kar iščete, se boste izognili plačilu nečesa, česar dejansko ne potrebujete, ali izbiri družbe, ki ne more izpolniti vaših potreb.

Na voljo so naslednje investicijske storitve:

Investicijsko svetovanje: Investicijska podjetja vam bodo v zvezi s finančnimi instrumenti dajala osebna priporočila. Ta storitev je najprimernejša za vlagatelje, ki želijo sami odločati o naložbah, hkrati pa želijo pomoč in strokovne nasvete investicijskih podjetij.

Vlaganje (ali trgovanje) brez investicijskega svetovanja: Investicijsko podjetje bo od vas sprejelo naročila za nakup ali prodajo finančnih produktov in nato ta naročila tudi preneslo ali izvedlo, ne da bi vam pri tem svetovalo. Ta storitev je po navadi primernejša za izkušenejše ali samozavestnejše vlagatelje, ki lahko sami zberejo in ocenijo informacije o produktih ter brez pomoči drugih sprejemajo odločitve o naložbah. Ta vrsta storitve se čedalje pogosteje zagotavlja prek spleta.

Upravljanje premoženja: Vaše naložbe v vašem imenu upravlja investicijsko podjetje, zato se morate zanesti na njegove odločitve in izbiro. Investicijsko podjetje vas ne bo obvestilo vsakič, ko bo v vašem imenu izvedlo transakcijo. Moralo pa vas bo redno obveščati o poslih, ki jih izvaja v vašem imenu. Storitev upravljanja premoženja je najprimernejša za vlagatelje, ki odločanje o naložbah brez težav prepustijo drugim.

Kaj vas bodo vprašali, ko boste zaprosili za storitve investicijskega svetovanja ali upravljanja premoženja?

Če se odločite za investicijsko svetovanje ali upravljanje premoženja, se s tem tudi bolj zanašate na investicijsko podjetje, kot v primeru storitev, ki ne vsebujejo svetovanja. Zato se morate prepričati, da investicijsko podjetje razume vaše individualne potrebe in okoliščine, tako da lahko priporoči, kupi ali proda produkt, ki je za vas najustreznejši.

Pomembno je, da investicijsko podjetje od vas pridobi popolne in natančne informacije, da vam lahko priporoči ali izbere produkte, ki so za vas najprimernejši. V vašo korist je, da mu zagotovite pravilne, najnovejše in popolne informacije. Prav tako ga morate redno obveščati o vseh pomembnih spremembah vašega stanja. Investicijsko podjetje mora vse te informacije obravnavati kot zaupne.

Investicijsko podjetje vam bo v okviru tako imenovane **presoje primernosti** zastavilo več vprašanj. Ta se nanašajo na vaše investicijske cilje, finančno stanje ter znanje in izkušnje. Svoja priporočila bo investicijsko podjetje prilagodilo vašim odgovorom.

Vaši investicijski cilji: Vprašanja v zvezi z vašimi investicijskimi cilji lahko vključujejo:

- namen naložbe: na primer, morda želite vlagati, da si zagotovite redni prihodek (redna izplačila, kot so dividende ali obresti) ali oplemenitenje sredstev (povišanje vrednosti vašega premoženja ob zapadlosti naložbe), ali pa zato, da zavarujete svoje premoženje. Te informacije se nanašajo tudi na vaš *odnos do tveganja* in naložbeni profil;
- znesek naložbe;
- ročnost naložbe oziroma časovno obdobje, v katerem ste pripravljeni držati posamezno naložbo: te informacije so zlasti pomembne, če kupujete produkte, ki jih boste pred pogodbenim datumom zapadlosti težko prodali ali pa jih boste lahko prodali samo z visokimi stroški. Prav tako so te informacije pomembne v povezavi z obdavčitvijo nekaterih naložb (obdavčitev je lahko na primer povezana z obdobjem zadržanja produkta);
- vaš odnos do tveganja in naložbeni profil: pomembno je, da investicijsko podjetje razume, da želite omejiti tveganje, ki ga prevzimate, ali pa sprejeti večje tveganje z večjimi možnostmi za dobiček, pa tudi večjimi možnostmi za morebitne izgube.

Vaše finančno stanje: Sliko vašega finančnega stanja si je mogoče ustvariti na podlagi vprašanj o zadevah, kot so vaš dohodek, premoženje, vaši dolgovi in vse druge finančne obveznosti, ki jih imate. Zato lahko pričakujete, da vam bodo postavili vprašanja o:

- stanju premoženja (na primer o gotovini na banki, premičnem in nepremičnem premoženju ali drugih naložbah). Investicijsko podjetje mora, kjer je to potrebno, zbrati tudi informacije o pogojih, dostopu, posojilih, jamstvih in drugih omejitvah, ki morebiti veljajo za to premoženje;
- vaših obveznostih in rednih finančnih odlivih (na primer najemnine, šolnine, življenjsko zavarovanje);
- višini vašega rednega dohodka in skupnega dohodka, ki ga prejimate bodisi na stalni ali začasni osnovi, ter viru tega dohodka (na primer redna zaposlitev, pokojnina, dobiček od naložb, dohodek od najemnin itd.);
- načrtih zdravstvenega varstva;
- upokojitvenem načrtu;
- vašem zaposlitvenem statusu;
- vašem zakonskem stanu;
- vaših družinskih razmerah (to lahko vpliva na vaše finančno stanje – na primer ob rojstvu otrok ali plačilu študija vaših otrok).
- financial situation – for example, in the event of a birth or when your children are at an university going age.

Vaše znanje in izkušnje: Za pridobitev informacij o vašem znanju in izkušnjah s finančnimi trgi in produkti vas lahko povprašajo o:

- vrstah storitev, transakcij in produktov, ki jih poznate;
- vrsti, obsegu in pogostnosti vaših prejšnjih transakcij;
- vaši stopnji izobrazbe;
- vašem poklicu ali prejšnjem poklicu.

Ti sezname ne vsebujejo vseh možnih vprašanj. Povprašajo vas lahko tudi po drugih informacijah. Investicijska podjetja so v skladu z zakonom dolžna od vas pridobiti določene informacije. Količina zbranih informacij je odvisna od vrste stranke, vrste in obsega storitve, ki se opravlja, ter vrste finančnega produkta ali transakcije, vključno z njuno zapletenostjo in vključenimi tveganji.

Nikoli ne pozabite, da je v vašo korist, da investicijskemu podjetju zagotovite čim popolnejšo sliko svojega osebnega položaja in ciljev. Investicijsko podjetje bo tako zbralo vse informacije, ki jih potrebuje, da pripravi ustrezno priporočilo za vas. Seveda so vaši osebni podatki in zasebnost zaščiteni z zakoni o varstvu podatkov.

Če investicijsko podjetje za investicijsko svetovanje ali upravljanje premoženja ne pridobi ali ne more pridobiti potrebnih informacij za presojo primernosti, ne sme dati priporočil ali odločati v vašem imenu. Če zagotovite zgolj omejene ali napačne informacije, to vpliva na vrsto storitve, ki vam jo bo lahko zagotovilo investicijsko podjetje.

Kaj vas bodo vprašali, če ne boste zaprosili za investicijsko svetovanje?

Če želite, da investicijsko podjetje kupi ali proda naložbo, ne da bi vam pri tem zagotovilo storitve investicijskega svetovanja ali upravljanja premoženja, mora preveriti tako imenovano **primernost** produkta za vas. Razumeti morate posledice in stopnjo tveganja pri takih storitvah.

Investicijsko podjetje vas bo povprašalo o vašem znanju in izkušnjah, povezanih z določeno naložbo, in presodilo, ali je ta produkt primeren za vas. Med drugim vas lahko investicijsko podjetje povpraša o:

- vrstah storitev in produktov, ki jih že poznate;
- vrsti, obsegu in pogostnosti vaših prejšnjih transakcij;
- vaši stopnji izobrazbe;
- vašem poklicu ali prejšnjem poklicu.

Pomembno je razumeti, da je glavni cilj teh vprašanj preveriti, ali imate potrebne izkušnje in znanje za razumevanje tveganj, povezanih z določeno naložbo.

Če bo investicijsko podjetje ugotovilo, da imate potrebno znanje in izkušnje za razumevanje zadevnih tveganj, potem lahko izvede transakcijo, ki ste jo izbrali.

V nasprotnem primeru vas bo investicijsko podjetje opozorilo, da po njenem mnenju predlagana transakcija ni primerna za vas ali da nima dovolj informacij, da bi lahko odločilo o primernosti te transakcije. Če boste kljub temu vztrajali pri izvedbi transakcije, boste to storili na svojo odgovornost.

Kaj morate vprašati sebe in investicijsko podjetje?

Pomembno je, da pred sprejetjem kakršne koli odločitve v zvezi z naložbami (po opravljenem svetovanju ali brez njega) pridobite odgovore na vsa odprta vprašanja. Ne bojte se vprašati. Ne pozabite, da gre za vaš denar.

Investicijsko podjetje vam določene informacije mora zagotoviti, vključno o tem, kdo ga nadzoruje, in o storitvah, ki jih sme opravljati. Te informacije vam bodo pomagale lažje razumeti vrsto storitev, ki jih investicijsko podjetje opravlja, vrsto produktov, ki so na voljo, in tveganja, povezana s tem. Ne oklevajte preveriti vseh prejetih informacij. Če je kar koli nejasno, če česa ne razumete ali če menite, da potrebujete več informacij, te tudi zahtevajte.

Zastavite vprašanja, ki vam bodo pomagala bolje razumeti produkte in z njimi povezana tveganja

Ker sami odločate o svojih naložbah, morate poskrbeti za to, da razumete koristi, slabosti in tveganja različnih vrst naložb. Investicijsko podjetje vam bo zagotovilo informacije in pojasnila o vrsti, tveganjih in stroških produktov, med katerimi sta na primer opis tveganj v zvezi s produktom in podatek, ali lahko cene/vrednosti le-tega nihajo. Količina informacij bo odvisna od vrste produkta, njegove kompleksnosti in profila tveganja.

Zapomnite si, da vse naložbe vključujejo določeno stopnjo tveganja: s prevzemom večjega tveganja se poveča verjetnost, da boste izgubili celotno začetno naložbo ali njen del. Pomembno je, da razumete, kakšne so vaše investicijske možnosti in kako z različnimi vrstami naložb oplemenititi vaš denar. Tveganja in morebitni donosi se zelo razlikujejo glede na posamezno naložbo.

Pozanimajte se o tarifah, stroških in cenah

Storitve investicijskega svetovanja in upravljanja premoženja niso brezplačne. Ob povpraševanju po

storitvah investicijskega svetovanja in upravljanja premoženja se pozanimajte, koliko vam bo investicijsko podjetje zaračunalo ob sklenitvi pogodbe in v nadaljevanju opravljanja storitve.

Pomembno je razumeti, kako se investicijskemu podjetju plačuje za njegove storitve, zato ga prosite, naj vam to pojasni. Na primer, ali od izdajateljev produktov, ki jih priporoči ali vanje vloži v vašem imenu, prejme honorar, provizijo ali druga nadomestila? Tako boste tudi lažje ocenili, v kolikšni meri je investicijsko podjetje pri dajanju naložbenih priporočil ali vlaganju v vašem imenu neodvisno.

- Različni produkti imajo različne stroške in provizije. Za nekatere produkte, kot so delnice in obveznice, boste verjetno morali ob nakupu ali prodaji plačati enkratno provizijo.
- Za druge produkte, kot so vzajemni skladi, se nekatere provizije zaračunajo v določenih obdobjih, kar je odvisno od naložbenih potez, ki jih sprejmete, nekatere pa se zaračunavajo sproti. Stroški so podrobno opisani v perspektivi posameznega sklada, ki ga morate prebrati preden se odločite za investiranje vanj.
- Če je investicijsko podjetje skrbnik večine investicijskih produktov, bo poleg tega verjetno zaračunalo še nekatere dodatne provizije, kot je na primer *skrbniška provizija*. Tovrstne provizije morate plačati sami.

Zahtevajte informacije o družbi

Investicijska podjetja morajo imeti dovoljenje za opravljanje investicijskih storitev in poslov. Če družba nima dovoljenja za opravljanje investicijskih storitev in poslov, teh ne sme izvajati.

Na spletnem naslovu <http://www.esma.europa.eu/page/Investment-Firms> ali na spletni strani nacionalnega regulativnega organa družbe vedno preverite, ali ima družba dovoljenje za poslovanje v vaši državi.

Informacije o upravljanju premoženja

Če investicijsko podjetje zaprosite, da upravlja naložbe v vašem imenu (upravljanje premoženja), morate od njega dobiti informacije, ki vključujejo opis upravljaljskih ciljev, povezane ravni tveganja in vrste produktov ali transakcij, ki se lahko vključijo v vaš portfelj, ter informacije o metodi vrednotenja in pogostnosti vrednotenja vaših naložb. Pozanimajte se tudi o tem, kako bo izračunana donosnost portfelja.

Informacije o stanju vaših naložb

Zahtevajte informacije o tem, kako pogosto boste prejeli poročila in kakšna bo njihova vsebina. Tako boste lažje razumeli prejeta poročila. V času poslovanja z investicijskim podjetjem vedno zahtevajte najnovejše podatke o donosu vaših naložb in razmislite, ali ta izpolnjuje vaša pričakovanja in cilje, o tem pa se lahko pogovorite tudi z investicijskim podjetjem. Ali so naložbe tako uspešne, kot so vas prepričevali?

Pozanimajte se o politiki izvrševanja naročil investicijskega podjetja

Vaše investicijsko podjetje vam mora za izvrševanje nakupa ali prodaje produktov zagotoviti najboljši možni izid. Politika izvrševanja naročil vključuje informacije o tem, kako in kje investicijsko podjetje izvaja naročila, in dejavnikih, ki vplivajo na izbiro izvedbenega mesta.

Pozanimajte se o politiki investicijskega podjetja glede nasprotja interesov

Investicijska podjetja morajo delovati v vašo korist. Da to dosežejo, morajo imeti vzpostavljeno učinkovito ureditev za preprečevanje nasprotij interesov, katerih nastop bi lahko škodoval vašim interesom.

Druge informacije

Pred investiranjem je smiselno, da se seznanite z ureditvijo, ki določa pogoje za vložitev pritožb ali tožb zoper investicijsko podjetje.

Seznam odškodninskih shem za vlagatelje (ali pritožbenih mehanizmov za vlagatelje) je na voljo tudi na spletni strani ESMA (<http://www.esma.europa.eu/content/Welcome-Investor-Corner>), in na spletni strani mreže FIN-NET (http://ec.europa.eu/internal_market/fin-net/index_en.htm).

Ne pozabite, da morajo biti v skladu z zakonom vse informacije, ki jih zagotovi investicijsko podjetje, poštene, jasne in ne smejo biti zavajajoče. Informacije, ki jih dobite, ne smejo prikrivati, omalovaževati ali zamegliti pomembnih dejstev, izjav ali opozoril. Če ne razumete informacij, ki ste jih dobili, zahtevajte dodatne informacije.

Zapišite si vse razgovore z investicijskim podjetjem ter vsa vprašanja in odgovore. Zapišite si tudi, kaj ste se odločili storiti. Če se bo kdajkoli kaj zalomilo in se boste pritožili, bodo lahko vaši zapiski v pomoč pri ugotavljanju, kaj je bilo dogovorjeno.

Zaključek

Vsak vlagatelj začne pri osnovah. Preden se odločite, kako naložiti svoj denar, morate opredeliti svoje glavne finančne potrebe in cilje. Pomagajte svojemu investicijskemu podjetju razumeti, v kaj želite vložiti, kakšno je vaše finančno stanje ter kakšne izkušnje in znanje imate na področju finančnih produktov in trgov.

Ne glede na to, koliko denarja imate, pa je pomembno, da se informirate o svojih možnostih in pravicah. Nikoli ne pozabite: če ste v dvomih, vprašajte.